

BENEDIKT XVI.

Traženje Božjeg lica

*Papina kateheza na općoj audijenciji
u srijedu 16. siječnja 2013.*

Draga braćo i sestre, Drugi vatikanski koncil, u dogmatskoj konstituciji o božanskoj objavi *Dei Verbum*, kaže da duboka istina o čitavoj Božjoj objavi blista za nas "u Kristu, koji je ujedno i posrednik i punina čitave objave" (br. 2). Stari zavjet nam opisuje kako Bog, nakon stvaranja, usprkos istočnome grijehu i čovjekovoj oholosti koji se htio postaviti na mjesto svoga Stvoritelja, pruža ponovno mogućnost svoga prijateljstva, osobito savezom s Abrahamom i putovanjem jednog malog naroda, Izraela, kojeg on izabire ne na temelju mjerila zemaljske moći, već jednostavno iz ljubavi. Zašto je izabran baš Izrael to ostaje tajna i otkriva način na koji postupaju Bog koji poziva svakoga ne zato da isključi druge, već zato da služi kao most kojim će ljudi dolaziti njemu: izabranje je uvijek izabranje za druge. U povijesti izraelskog naroda možemo proći etape dugoga hoda u kojem se Bog daje upoznati, otkriva sebe, ulazi u povijest riječima i djelima. U tu se svrhu on služi posrednicima, poput Mojsija, proroka, sudaca, koji objavljuju narodu njegovu volju, dozivaju u svijest potrebu vjernosti savezu i održavaju budnim očekivanje punog i konačnog ostvarenja Božjih obećanja.

I upravo je ostvarenje tih obećanja to što smo razmatrali na Božić: Božja objava dostiže svoj vrhunac, svoju puninu. U Isusu iz Nazareta, Bog pohađa svoj narod, pohađa čovječanstvo na način koji nadilazi sva očekivanja: šalje svoga Sina Jedinorođenca koji se utjelovljuje. Isus nam ne kaže tek nešto o Bogu, ne govori jednostavno o Ocu, već nam objavljuje Božje lice. U Proslovu Ivanova Evanđelja, Ivan piše: "Boga nitko nikada ne vidje: Jedinorođenac - Bog - koji je u krilu Očevu, on ga obznani" (Iv 1, 18).

Želim se zadržati na tome izrazu "objaviti Božje lice". U vezi s tim, sveti Ivan, u svome Evanđelju, prenosi nam jednu značajnu činjenicu. Kada se približio čas muke, Isus umiruje svoje učenike pozivajući ih da se ne boje i da imaju vjere; zatim se upušta u jedan dijalog u kojem govori o Bogu Ocu (usp. Iv 14, 2-9). U jednom trenutku, apostol Filip moli Isusa: "Gospodine, pokaži nam Oca i dosta nam je!" (Iv 14, 8). Filip je vrlo praktičan i konkretan: traži da "vidi" Oca, da vidi njegovo lice. Isusov odgovor ne samu Filipu već i svima nama i uvodi nas u samu srž kristološke vjere Crkve: on naime kaže: "Tko je vidio mene, vidio je i Oca" (Gv 14,9). U tome je izrazu na sažet način sadržana novost Novoga zavjeta, ona novost koja se pojavila u betlehemske spilji: Bog se može vidjeti, očitovao je svoje lice, moguće ga je vidjeti u Isusu Kristu.

U čitavom Starom zavjetu je veoma prisutna tema "traženja Božjeg lica", želje da se upozna to lice, želje da se vidi Boga takav kakav jest, tako da se hebrejski izraz *pānîm*, koji znači "lice", javlja čak 400 puta, od čega se 100 puta odnosi na Boga. Ipak, židovska religija, zabranjujući u potpunosti slike, zato jer Boga nije moguće predočiti – kako su naprotiv činili okolni narodi klanjanjem idolima; dakle, tom zabranom stvaranja slika o Bogu Stari zavjet kao da potpuno isključuje to "vidjeti" iz bogoštovlja i pobožnosti. Što dakle znači, za pobožnog Izraelca, tražiti Božje lice, premda sa sviješću da ne smije stvarati nikakvu predodžbu o njemu? To je pitanje važno: s jedne strane se želi reći da se Boga ne može svoditi na neku stvar, poput slike koju se uzima u ruke, ali se jednako tako ne smije nešto stavljati na Božje mjesto. S druge se strane, međutim, kaže da Bog ima jedno lice, to jest jedan "Ti" koji može ući u odnos, koji nije zatvoren u svoje nebo da gleda ljude s visine. Bog je zasigurno iznad svega, ali se obraća nama, sluša nas, vidi, govori, sklapa savez, kadar je ljubiti. Povijest spasenja je povijest Božjeg drugovanja sa čovjekom, to je povijest toga odnosa Boga koji se postupno objavljuje čovjeku, koji daje spoznati samoga sebe, svoje lice.

Upravo na početku godine, 1. siječnja, slušali smo, u liturgiji, prelijepu molitvu blagoslova nad narodom: "Neka te blagoslovi Jahve i neka te čuva! Neka te Jahve licem svojim obasja, milostiv ti bude!" (Br 6, 24-26). Sjaj Božjeg lica je izvor života, to je ono

što omogućuje vidjeti stvarnost; svijetlo njegova lica je ono što čovjeka vodi kroz život. U Starome zavjetu ima jedan lik s kojim je na sasvim poseban način povezana tema "Božjeg lica"; riječ je o Mojsiju, onome koga Bog izabire da oslobodi narod iz egipatskog ropstva, daje mu Zakon saveza i vodi ga u Obećanu zemlju. U 33. poglavlju Knjige Izlaska, kaže se da je Mojsije imao prisan i povjerljiv odnos s Bogom: "Tako bi Jahve razgovarao s Mojsijem licem u lice, kao što čovjek govori s prijateljem" (r. 11). Zbog te povjerljivosti, Mojsije moli Boga: "Pokaži mi svoju slavu", a Gospodinov je odgovor jasan: "Dopustit ću da ispred tebe prođe sav moj sjaj..., i pred tobom ću izustiti svoje ime... A ti... moga lica ne možeš vidjeti, jer ne može čovjek mene vidjeti i na životu ostati. Evo mjesta ovdje uza me... pa ćeš me s leđa vidjeti. Ali se lice moje ne može vidjeti" (rr. 18-24). S jedne strane, postoji dijalog licem u lice kao među prijateljima, ali s druge postoji nemogućnost, u ovome životu, da se vidi Božje lice, koje ostaje skriveno; to je gledanje ograničeno. Na kraju, Boga se može samo slijediti, budući ga da se može vidjeti samo s leđa.

S utjelovljenjem se, međutim, događa nešto potpuno novo. Traženje Božjeg lica dobiva jedan nezamislivi zaokret, jer se to lice sada može vidjeti: to je lice Isusa, Sina Božjega koji se utjelovio. U njemu se dovršava hod Božje objave započet Abrahamovim pozivom, on je punina te objave jer je Božji Sin, on je ujedno "posrednik i punina čitave objave" (dogm. konst *Dei Verbum*, 2), u njemu se sadržaj objave i Objavitelj podudaraju. Isus nam pokazuje Božje lice, daje nam spoznati Božje ime. U Svećeničkoj molitvi, na Posljednjoj večeri, on kaže Ocu: "Objavio sam tvoje ime ljudima... Očitovao sam im tvoje ime" (usp. Iv 17,6.26). Izraz "Božje ime" označava Boga kao onoga koji je prisutan među ljudima. Mojsiju, pred gorućim grmom, Bog je objavio svoje ime, dopustio se nazvati imenom, dao je konkretni znak svoga "postojanja" među ljudima. Sve to u Isusu nalazi ispunjenje i puninu: on označava početak novog načina Božje prisutnosti u povijesti, jer onaj koji vidi njega, vidi Oca, kao što kaže Filipu (usp. Iv 14, 9). Kršćanstvo – kaže sveti Bernard – je "religija Božje riječi"; no, ne "pisane i nijeme riječi, već utjelovljene i žive riječi" (Hom. super missus est, IV, 11: PL 183, 86B). U patrističkoj i srednjovjekovnoj tradiciji koristi se posebni izraz za izražavanje te stvarnosti: Isus je Verbum abbreviatum (usp. Rim 9, 28, gdje se Pavao referira na tekst Iz 10, 23), kratka, skraćena i bitna riječ Oca, koja nam je rekla sve o njemu.

U Isusu i posredovanje između Boga i čovjeka nalazi svoju puninu. U Starome zavjetu postoji čitav niz osoba koje su vršile tu ulogu, napose Mojsije, osloboditelj, vođa, "posrednik" saveza, kako ga se naziva također u Novome zavjetu (usp. Gal 3, 19; Dj 7, 35; Iv 1, 17). Isus, pravi Bog i pravi čovjek, nije jednostavno jedan od posrednika između Boga i čovjeka, već je "posrednik" novoga i vječnog saveza (usp. Heb 8, 6; 9, 15; 12, 24); "Jer jedan je Bog", kaže sveti Pavao, "jedan je i posrednik između Boga i ljudi, čovjek - Krist Isus" (1 Tim 2, 5; usp. Gal 3, 19-20). U njemu vidimo i susrećemo Oca; u njemu možemo nazivati Boga imenom "Abbà, Oče"; u njemu nam je darovano spasenje.

Želja da se stvarno upozna Boga, to jest da se vidi Božje lice je utkana u svakog čovjeka, također i bezbošce. I mi imamo možda nesvjesno tu želju da vidimo jednostavnog tko je on, što je, tko je za nas. Ali ta se želja ostvaruje slijedeći Krista, tako vidimo leđa i vidimo na kraju također Boga kao prijatelja, njegovo lice u Kristovu licu. Ako želimo vidjeti Božje lice, ono lice koje daje smisao, postojanost, vedrinu našem hodu moramo slijediti Krista, ali ne samo kada za tim imamo potrebu, kada za to nađemo vremena usred bezbrojnih svakodnevnih poslova. Čitav naš život mora biti usmjeren susretu s njim, ljubavi prema njemu; i u njemu, središnje mjesto mora imati također ljubav prema bližnjemu, ona ljubav koja, u svjetlu Raspetoga, pomaže spoznati Isusovo

lice u siromašnima, slabima, onima koji trpi. To je moguće samo ako nam je pravo Isusovo lice postalo blisko u slušanju njegove riječi i prije svega u otajstvu euharistije. U Evanđelju svetog Luke ima jedan značajan ulomak o dvojici učenika iz Emausa, koji su prepoznali Isusa u lomljenju kruha. Za nas je euharistija velika škola u kojoj učimo gledati Božje lice, ulazimo u prisni odnos njim; i učimo, istodobno, upravljati pogled prema završetku povijesti, kada će nas on nasititi svjetlom svoga lica. Na zemlji mi kročimo prema toj punini, u očekivanju ispunjenja Božjeg kraljevstva. Hvala!